

(א) [נעיל לה: מנחות ז: מ].
 (ב) [לקמן מב, א] (ג) [לקמן מה, א] (ד) [פסחים ה: א] (ה) [נעיל לה: ז] (ו) [נעיל לה: ט] (ז) [נעיל לה: י] (ח) [נעיל לה: יא] (ט) [נעיל לה: יב] (י) [נעיל לה: יג] (יא) [נעיל לה: יד] (יב) [נעיל לה: טו] (יג) [נעיל לה: טז] (יד) [נעיל לה: טז] (טו) [נעיל לה: טז] (טז) [נעיל לה: טז] (יז) [נעיל לה: טז] (יח) [נעיל לה: טז] (יט) [נעיל לה: טז] (כ) [נעיל לה: טז] (כא) [נעיל לה: טז] (כב) [נעיל לה: טז] (כג) [נעיל לה: טז] (כד) [נעיל לה: טז] (כה) [נעיל לה: טז] (כו) [נעיל לה: טז] (כז) [נעיל לה: טז] (כח) [נעיל לה: טז] (כט) [נעיל לה: טז] (ל) [נעיל לה: טז]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה זריה סדק כמו טייל"ה. י"ב לשון זין: (ב) ד"ה הכי קאמר וכו' דלא בעל נפש לא מחמיר: (ג) ד"ה לאלא ד"ה מתן ד"ה: (ד) וד"ה פתחיה ה"ה מלת סלי' ומכאן ה"ה נמקם:

מוסף רש"י

צומתן. לשון חיבור הידוק (חזקין ב. ב.) בעל נפש. אלס כבר (חזקין ב. ב.) המושל בלבו ומתקן מן הפירות (האזנה ח"א סי' ט"ז). מותר להיותן לשבות מעט צמים ולתשן למימון האיל וכתשן מיל (טוהדרין ה.) ובלבד שיאכל כוית מצה. אחרת, באחרונה. משום דנכנסת מנהו ענין שמר לשם מנהו (פדושין טו. ב.)

מוסף תוספות

א. הקמחים של כפרים טהורים והסתלות של נכרים טמאים. מ"ס שאנן. ב. י"א. והירצו דודא עיקר שימור היינו בבוטא צריך שימור, ואי לא ליתיה וליכא עיקר שימור, רדאי ולא צריך שימור קמי לישא כלל, אבל כיון דמצוה ליתיה, משום ההוא, דהו עיקר שימור, צריך ג"כ שימור מתחילת דגן. מ"ה ה"ן.

רבינו הגאון

הוא דאמר אביי לא ניחורך אינשי תרתו שבלי בהי הדדי, לית הלכתא כותיה. אלא כרבא דאמר מי פירות אין מחמירין, כן פירוש דשמונה חצבא דאבישונא שהן שיבלי דשערי רטיבתא, אמר אביי כשנותנין זה החצבא בתנור בימות הפסח ופיה למטה, כל זיעה שיוצא מאותן השעורים נשפך בתנור, והם לאו לא ישארו אותן המים היוצאין מהן מחמירין. ולית הלכתא כותיה, וקיימא לן כל מי פירות אין מחמירין. ת"ד אין לוחתין את השעורין בפסח. והם לוחתין, ונתבקעו אסורות, לא נתבקעו ומותרות. ואמרין לא נתבקעו ממש, אלא כל שמתניחין על פי אבוב של קליאם והן מתבקעות וכן הלכתא. ור' יוסי דאמר שורין בחומץ מפני שהחומץ צומתן לית הלכתא כותיה, אמר רבא בעל נפש, כלומר המתרחק מריח עבירה ומדקדק הרבה על עצמו. לא ליתות אפילו חטין דשריין, פירוש שריין שהן חוקים מן השעורים, ולא אתי לידו חימוץ, הא לא ליתות כל שכן שעורים. אמר רב נחמן מאן דצאית

כל שעה פרק שני פסחים

תרי חיטי. גרעיני חיטין אלף חדא חדא חיטתא: **דילמא אסיא חדא ויטצה זביריא דחברסה**. בסקק של חברתה: **דיקולא דמיא**. רמיחת המים: **זיריא**. סדק כמו (א) טיילא חריפא דמלני זיקי דמסכת ע"ז (דף ג.): **אי הכי אפילו חדא**. שבולתא נמי לא ליחרוך: **דילמא נפקי**. מילא מחיטין דברישא חדא ובלעי חטים לאידך רישא: ה"ג והדר ביה **אזי דל אגז מדלייהו לא מחמעיי**. כל דרך נפילתם לא מחמעיי: **חלצה דאזישונא**. כד שמיישין בתוכו קליות בתנור: **סחיפא שרי**. אם פיו כפוי למטה שיהו המים הנפלטין מן הקלי על ידי שום האור זצין ויואלין לחוך שרי: **זקיפא**. שיהא זוקף כדרכו אסור שהמים נפלטין וחוזרין ונבלעין. ומדאמר **אזי סחיפא שרי משום דיידי אבראי** שמע מינה הדר ביה ממילא דאמר לעיל לא ליחרוך אינש תרמי שיבלי דהני נמי דיידי מילא ושרקי ונפלי ולא מיבלעי **צידך: נתבקעו**. מחמת הניפוח שמתחת המים אסורות דומיא מנהרות להחמיר: **שורן צחומין**. אלס רואה שנופחות שורן צחומין: **והומץ זוממן**. אשטרייני' צלע' ואינו מניחן להחמיר: **והן מספקעות מאילינן**. שאינן יכולות לעמוד מפני ריח היין: **דבורא דבי בר חשו**. בכפר של אותו האיש: **נתבקעו ממש**. כלומר דלין אסורות אלף נתבקעו ממש ואותן לא מצוקעות ממש היו והתירין: **אמר רבה גרסינן: בעל נפש**. חסיד': **הכי קאמר אפילו חיטי**.

הכי קאמר אפילו חיטי שרי מי פירות ומי פירות אין מחמירין ת"ר אין לוחתין צעורין בפסח ואם לתת נתבקעו אסורות לא נתבקעו מותרות ר' יוסי אומר שורן בחומץ וחומץ צומתן אומר שמואל אין הלכה בר' יוסי א"ר חסדא אומר מר עוקבא לא נתבקעו ממש אלא כל שאילו מניחין על פי חבית והן נתבקעות מאיליהן ושמואל אומר נתבקעו ממש עבד שמואל עובדא בדורא דבי בר חשו נתבקעו ממש אמר רבה בעל נפש לא ילתות מאי איריא בעל נפש אפילו כולי עלמא נמי דהא תניא אין לוחתין שעורין בפסח הכי קאמר יבעל נפש אפי' חיטין דשרירי לא ילתות א"ל ר"נ מאן דציית ליה לאבא אכיל נהמא דעיפושא דהא בי רב הונא לתתי ובי רבא בר אבין לתתי ורבא אומר אסור ללתות אלא הא דתניא אין לוחתין שעורין בפסח שעורין הוא דלא הא חיטי שרי לא מיבעי' קאמר לא מיבעיא חיטין כיון דאית ביה ציריא עיילי בהו מיא אבל שערי דשיעי אימא שפיר דמו קמ"ל הדר אמר רבא מותר ללתות צדנתיא ויצאין בפת נקיה והדראה ואי אפשר נקיה בלא לתיתה איתיביה רב פפא לרבא הקמחין והסתלות של נכרים של כפרים טהורים ושל כרכין טמאין דכפרים מ"ט לאו משום דלא לתתי וקא קרי ליה סולת תרגומא אקמחא בתר דנפיק אמר מ"ט לא אימא ליה מהא דאמר רבי זירא אמר רב ירמיה אמר שמואל חיטין של מנחות אין לוחתין אותם וקא קרי להו סולת הדר אמר רבא מצוה ללתות שנאמר ושמרתם את המצות אי לא דבעי לתיתה שימור למאי אי שימור דלישה שימור דלישה לאו שימור הוא דאמר רב הונא בצקות של נכרים אדם ממלא כריסו מהן ובלבד שיאכל כוית מצה באחרונה באחרונה אין בראשונה לא מ"ט משום דלא עבד בהו שימור ולעביד ליה שימור מאפייה ואילך אלא לאו שמע מינה שימור מעיקרא בעינן וממאי דילמא שאני התם דבעידנא דנחית לשימור לא עבד לה שימור אבל היכא דבעידנא דנחית לשימור עביד לה שימור הכי נמי דשימור דלישה הוי שימור ואפ"ה לא הדר ביה רבא דאמר להו להנהו דמהפכי כיפי כי מהפכיתו הפיכו לשום מצוה האלמא קסבר שימור מעיקרא מתחלתו ועד סופו בעינן מר בריה דרבינא מנקטא

מ. כל שעה פרק שני פסחים

כל שאילו מניחין על פי אבוב שר קליאם והם מתבקעות. פירוש כלי שעלי קליות עושין זו קליות והוא מנוקב כדלמרינן צפרק ר' ישמעאל (מנחות דף טו.) מניחין בתוך אבוב של קליאם כדי ש' שתגמור האור צכולו והם מתבקעות מכא האור וכן מלא ר"י צספר ישן צסס רצינו מס:

תרגומא אקמחים. תימה השתא אמאי תני סלמות יש לומר ללדדין קתני א: **כי מהפכיתו כיפי הפכיתו לשם מצה**. וא"ת כיון דסצירא ליה דצעי שימור צשעת היפוך אלס כן היכי מוכח דמנהו ללמות דילמא לאו מנהו היא אלף דלריך שימור מתחלתו ועד סופו יש לומר דעיקר שימור כדי שלא תחמין וסבר רבא אי לא שיש שימור מחמין צשעה שהוה עדיין דגן כגון למיתה לא היה מלריך שימור צשעת צי דרי מתחילת הדגון:

אין מחמירין ת"ר אין לוחתין צעורין בפסח ואם לתת נתבקעו אסורות לא נתבקעו מותרות ר' יוסי אומר שורן בחומץ וחומץ צומתן אומר שמואל אין הלכה בר' יוסי א"ר חסדא אומר מר עוקבא לא נתבקעו ממש אלא כל שאילו מניחין על פי חבית והן נתבקעות מאיליהן ושמואל אומר נתבקעו ממש עבד שמואל עובדא בדורא דבי בר חשו נתבקעו ממש אמר רבה בעל נפש לא ילתות מאי איריא בעל נפש אפילו כולי עלמא נמי דהא תניא אין לוחתין שעורין בפסח הכי קאמר יבעל נפש אפי' חיטין דשרירי לא ילתות א"ל ר"נ מאן דציית ליה לאבא אכיל נהמא דעיפושא דהא בי רב הונא לתתי ובי רבא בר אבין לתתי ורבא אומר אסור ללתות אלא הא דתניא אין לוחתין שעורין בפסח שעורין הוא דלא הא חיטי שרי לא מיבעי' קאמר לא מיבעיא חיטין כיון דאית ביה ציריא עיילי בהו מיא אבל שערי דשיעי אימא שפיר דמו קמ"ל הדר אמר רבא מותר ללתות צדנתיא ויצאין בפת נקיה והדראה ואי אפשר נקיה בלא לתיתה איתיביה רב פפא לרבא הקמחין והסתלות של נכרים של כפרים טהורים ושל כרכין טמאין דכפרים מ"ט לאו משום דלא לתתי וקא קרי ליה סולת תרגומא אקמחא בתר דנפיק אמר מ"ט לא אימא ליה מהא דאמר רבי זירא אמר רב ירמיה אמר שמואל חיטין של מנחות אין לוחתין אותם וקא קרי להו סולת הדר אמר רבא מצוה ללתות שנאמר ושמרתם את המצות אי לא דבעי לתיתה שימור למאי אי שימור דלישה שימור דלישה לאו שימור הוא דאמר רב הונא בצקות של נכרים אדם ממלא כריסו מהן ובלבד שיאכל כוית מצה באחרונה באחרונה אין בראשונה לא מ"ט משום דלא עבד בהו שימור ולעביד ליה שימור מאפייה ואילך אלא לאו שמע מינה שימור מעיקרא בעינן וממאי דילמא שאני התם דבעידנא דנחית לשימור לא עבד לה שימור הכי נמי דשימור דלישה הוי שימור ואפ"ה לא הדר ביה רבא דאמר להו להנהו דמהפכי כיפי כי מהפכיתו הפיכו לשום מצוה האלמא קסבר שימור מעיקרא מתחלתו ועד סופו בעינן מר בריה דרבינא מנקטא

הכי קאמר אפילו חיטי שרי מי פירות ומי פירות אין מחמירין ת"ר אין לוחתין צעורין בפסח ואם לתת נתבקעו אסורות לא נתבקעו מותרות ר' יוסי אומר שורן בחומץ וחומץ צומתן אומר שמואל אין הלכה בר' יוסי א"ר חסדא אומר מר עוקבא לא נתבקעו ממש אלא כל שאילו מניחין על פי חבית והן נתבקעות מאיליהן ושמואל אומר נתבקעו ממש עבד שמואל עובדא בדורא דבי בר חשו נתבקעו ממש אמר רבה בעל נפש לא ילתות מאי איריא בעל נפש אפילו כולי עלמא נמי דהא תניא אין לוחתין שעורין בפסח הכי קאמר יבעל נפש אפי' חיטין דשרירי לא ילתות א"ל ר"נ מאן דציית ליה לאבא אכיל נהמא דעיפושא דהא בי רב הונא לתתי ובי רבא בר אבין לתתי ורבא אומר אסור ללתות אלא הא דתניא אין לוחתין שעורין בפסח שעורין הוא דלא הא חיטי שרי לא מיבעי' קאמר לא מיבעיא חיטין כיון דאית ביה ציריא עיילי בהו מיא אבל שערי דשיעי אימא שפיר דמו קמ"ל הדר אמר רבא מותר ללתות צדנתיא ויצאין בפת נקיה והדראה ואי אפשר נקיה בלא לתיתה איתיביה רב פפא לרבא הקמחין והסתלות של נכרים של כפרים טהורים ושל כרכין טמאין דכפרים מ"ט לאו משום דלא לתתי וקא קרי ליה סולת תרגומא אקמחא בתר דנפיק אמר מ"ט לא אימא ליה מהא דאמר רבי זירא אמר רב ירמיה אמר שמואל חיטין של מנחות אין לוחתין אותם וקא קרי להו סולת הדר אמר רבא מצוה ללתות שנאמר ושמרתם את המצות אי לא דבעי לתיתה שימור למאי אי שימור דלישה שימור דלישה לאו שימור הוא דאמר רב הונא בצקות של נכרים אדם ממלא כריסו מהן ובלבד שיאכל כוית מצה באחרונה באחרונה אין בראשונה לא מ"ט משום דלא עבד בהו שימור ולעביד ליה שימור מאפייה ואילך אלא לאו שמע מינה שימור מעיקרא בעינן וממאי דילמא שאני התם דבעידנא דנחית לשימור לא עבד לה שימור הכי נמי דשימור דלישה הוי שימור ואפ"ה לא הדר ביה רבא דאמר להו להנהו דמהפכי כיפי כי מהפכיתו הפיכו לשום מצוה האלמא קסבר שימור מעיקרא מתחלתו ועד סופו בעינן מר בריה דרבינא מנקטא

עין משפט

נר מצוה
 קסו א מיי פ"ה מהל' חומ"מ הלכה ד טו"ש"ע ח"ח סי' תסג סעיף א:
 קסב ב ג ד מיי פ"ה מהלכות מלה הל' ו ז טו"ש"ע ח"ח סימן מג סעיף ה:
 קסג ה מיי שם הלכה ח ט טו"ש"ע ח"ח סימן מג סעיף ד:

תורה אור השלם

1. ושמרתם את המצות כי בעצם היום הזה הוצאתי את צבאותיכם מארץ מצרים ושמרתם את היום הזה לזרתיכם חקת עולקם: שמות יב וז

לעני רש"י

אשטרייני' ב
 [אשטרייני' טו]. סוגר.

רבינו הגאון

לרבה אוכל פת מעושית. פירוש כגון פת קיבר שאין בה סלה, מציא: כי בלא לתיתה אין יוצא סולת (נקיין) ואמר רב נחמן לוחת דהא בי רב הונא ובי רבה בר אבוה לתתי, ורבא אמר אסור ללתות. ומותבין עליה אין לוחתין את השעורים בפסח הא חטין שרי כו'. פי' צריא (כגון) הסדק שהוא באמצעת של חטה, אבל השעורים שני [נ]אין בהן סדק. איכא דאמרי אמר רבא מותר ללתות, דתניא יוצאין בפת נקיה והדראה, ואי אפשר לפת נקיה בלא לתיתה, כלומר אם אין שרוין את החטים לא תצא מהם סלת נקיה. ומותבין רב פפא מהא דתנאי הקמחין והסתלות של גרים של כרכים טמאים ושל כפרים טהורים, ש"מ מדקמי טהורין, מכלל דלא הוכשרו, וקרי להו סולתות, הנה הסלת בלא לתיתה, ודחי רבא האי דקמיין של כפרים טהורין אקמחים בלבד ולא אסולתות. והא דאמר רבא אי אפשר לפת נקיה בלא לתיתה, דהויה לוחתין אותן. וקרי להו התורה סלת, הנה נמצאת סלת בלא לתיתה. הדר אמר רבא מצוה ללתות, דכתיב ושמרתם את המצות, ואין שמור אלא שמור החטים בלתיחה, אבל שימור דלישה ליתיה שימור מדרב הונא, דאמר בצקות של גרים אדם ממלא כריסו בלתיחה, אבל שימור מצה באחרונה, ואי הוה שמור דלישה שמור היה עושה שימור לבצק של גוי ואינו צריך כוית אחר. ודחינן הני בצקות של גרים משום דלא אתחיל בהו

מנקטא

ישראל בשמור, דגוי לאו בר שימור הוא, אבל ישראל דבר שימור הוא אם התחיל מתחלה להשמור אפילו שימור דלישה הוי שימור. אפילו הכי לא הדר ביה רבא, דאמר רבא להנהו דהו מהפכי לגורן, והן העומרין. הפכו לשם מצה, כלומר ההורו מהכשרת המים והפיכו להו למקום שאין בו הכשרת המים שיהיה שימור מתחילה לשמן לשם מצה.